

Burgerschap op Het Heerenlanden

Sinds februari 2006 zijn middelbare scholen wettelijk verplicht een bijdrage te leveren aan actief burgerschap en sociale integratie. Dit past in een bredere beweging om de verbanden in onze samenleving te verstevigen en de fundamenten van onze samenleving (zoals de democratie, grondrechten, participatie en vrijheidsrechten) nadrukkelijker naar voren te brengen.

Burgerschapsvorming is niet opgezet als vak, maar als algemene taak voor de school. Bij burgerschapsvorming zijn vooral houdingen en vaardigheden van belang. Kennis is daarbij natuurlijk niet onbelangrijk, die wordt de leerlingen bijgebracht in het reguliere (vak)curriculum. Het accent bij burgerschap ligt echter op het gebruiken van de school als oefenplaats: het oefenen van democratische principes in de klas en op school, het bijdragen door leerlingen aan de kwaliteit van de school door ze verantwoordelijkheden en ruimte voor initiatieven te geven. Leren door te doen dus.

Samengevat gaat het in dit kader om actief burgerschap en sociale integratie. Centraal daarbij staat het actief meedoen aan de samenleving, een deel van die samenleving te willen zijn en er een positieve bijdrage aan te leveren. Drie domeinen vormen samen de kern van burgerschap:

- Identiteit: het eigen waardesysteem van waaruit iemand handelt in de publieke ruimte, zoals de school: wat is belangrijk genoeg om energie in te steken, welke idealen heeft iemand?
- Democratie: een manier om verschillende opvattingen en belangen bij elkaar te brengen en op vreedzame wijze tot oplossingen te laten komen.
- Participatie: het tonen van verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving door er een bijdrage aan te leveren.

Burgerschapsvorming op Het Heerenlanden

Identiteit

Het vak godsdienst/levensbeschouwing stelt de vragen aan de orde rond waardesysteem en idealen waar de leerlingen voor zichzelf een antwoord op moeten leren formuleren. Tijdens de lessen wordt met deze materie actief geoefend. Daarnaast wordt er, door middel van een kennismaking met de diverse wereldreligies, een basis gelegd die moet leiden tot het besef met welke vragen en dilemma's we door onze hedendaagse multiculturele samenleving worden geconfronteerd. Vanuit een geheel andere hoek komen bij het vak economie de thema's van het waardesysteem van waaruit we handelen ook aan de orde: in hoeverre zijn economische keuzes die in de wereld gemaakt worden te verantwoorden vanuit je eigen idealen? Bij het vak ANW, dat Het Heerenlanden aanbiedt op het vwo, leren leerlingen op een gefundeerde manier mee te praten/beslissen over zaken waarbij natuurwetenschappelijke aspecten de maatschappij of hun persoonlijke leven raken. Hierbij kan men denken aan zaken als ethische en maatschappelijke vraagstukken rond leven, dood, kunstmatige voortplanting, transplantaties, gentherapie, wel of niet vaccineren, duurzaamheid en klimaatverandering. Ethische en maatschappelijke vraagstukken komen ook met regelmaat aan de orde bij het literatuuronderwijs bij de talen.

Maar een school als Het Heerenlanden beperkt zich als het om vragen rond identiteit gaat natuurlijk niet tot twee of drie vakken: vanuit onze christelijke uitgangspunten komen bij elk vak normen, waarden en idealen geregeld aan de orde. Het moment waarop er bij uitstek gelegenheid is om hier aandacht aan te besteden is de dagopening; ook bij de vieringen rond Kerstmis en Pasen gebeurt dit.

Democratie

De oorsprong, de principes en de ontwikkeling van de democratie worden behandeld bij het vak geschiedenis. In klas 3 staat de staatsinrichting specifiek op het programma, in klas 4 en 5 van de 2^e fase het onderwerp "rechtsstaat en democratie". Het vak maatschappijleer besteedt aandacht aan de wijze waarop de democratie in onze samenleving wordt vormgegeven. Het gaat dan niet alleen om een uitleg van de werking van het systeem, maar ook om een duiding van de vragen die er door opgeroepen worden: wat is de rol van de media, hoe houden meerderheden al dan niet rekening met minderheden, hoe verhouden lokale belangen zich met nationale belangen, of nationale met internationale?

Bij diverse vakken wordt er geoefend in de democratische kunst van het betogen en debatteren. Dat gebeurt natuurlijk bij de talen, met name bij Nederlands, maar ook bij andere vakken, als leerlingen de opdracht krijgen zich te verdiepen in een bepaald onderwerp en daar voor de klas een presentatie over te verzorgen, met een afsluitende discussie daarna.

Participatie

Onze leerlingen passen de kennis en vaardigheden die ze in het kader van burgerschapsvorming opdoen op vele manieren toe. In feite is het elke dag aan de orde: de klas is een samenleving in het klein, die niet zou kunnen bestaan als er geen bereidheid tot samenwerking was, en oog voor elkaar. De studielessen in de brugklas en het mentoraat (met aandacht voor anti-pestbeleid en mediawijsheid) ondersteunen dit proces expliciet, maar daarnaast pakt elke docent(e) natuurlijk op het moment dat dat van belang is zijn of haar rol als begeleider van het groepsproces tijdens de vaklessen ook op.

De maatschappelijke stage biedt onze leerlingen de kans buiten het lesverband hun vaardigheden op sociaal gebied te oefenen en uit te breiden. Ons doel is dat leerlingen zich realiseren dat het waardevol is je in te zetten voor de ander, dat het waardevol is om een bijdrage te leveren aan onze maatschappij. Alle leerlingen op Het Heerenlanden besteden minimaal 15 klokuren gedurende hun schoolloopbaan aan de stage. Een gedeelte van deze uren wordt gevuld in de onderbouw, waarbij de school voor activiteiten zorgt die ten goede komen aan de natuur, aan de buurt et cetera. In de bovenbouw maken de leerlingen zelf een keuze op welk vlak ze zich willen inzetten voor de samenleving, binnen of buiten de school. Het kan dan om een ondersteunende klus binnen het verenigingsleven gaan, of om een korte stage in de zorgsector, maar ook om een taak met enige verantwoordelijkheid op school zelf, zoals bijvoorbeeld in het buddy-project, waarin oudere leerlingen jongere leerlingen bijstaan. We streven er op onze school naar dat leerlingen op vrijwillige basis de (door ons verplichte) 15 uur voor de maatschappelijke stage uitbreiden naar 30 uur. Als ze dat aantoonbaar gedaan hebben, vermelden we dit in het plusdocument dat we bij hun diploma uitreiken.

In de klankbordgroepen worden veel democratische basisprincipes in de praktijk gebracht. In de raad bediscussiëren de leerlingen de gang van zaken op school en leren ze hun eigen verantwoordelijkheid nemen (en daar ook de grenzen van te accepteren) als het gaat om de verbetering van het onderwijsleerproces en de organisatie van alle dag. We geven onze leerlingen een eigen verantwoordelijkheid bij de organisatie van verschillende activiteiten (zoals schoolfeesten en goede doelen-acties), zodat ze daar mee om leren gaan.

Evaluatie en versterking van het proces

Halverwege klas 4 houden we een enquête waarin we bij onze leerlingen nagaan in hoeverre we er in slagen burgerschapsvorming daadwerkelijk handen en voeten te geven op onze school. Als de uitkomsten van deze enquête bekend zijn, wordt een afvaardiging bijeengeroepen van de docenten die het meest betrokken zijn bij burgerschapsvorming, om na te gaan waar mogelijke verbeterpunten liggen en hoe die te realiseren zijn. In dit overleg worden afspraken gemaakt voor het schooljaar daarna.